

**Protokół z Zebrania Prezydium
i Posiedzenia Plenarnego Komitetu Naukoznawstwa PAN
w dniu 7 czerwca 2024 r.**

Zebranie Prezydium Komitetu Naukoznawstwa PAN otworzyła Przewodnicząca Komitetu, Prof. Agnieszka Olechnicka. Pierwszym punktem obrad była dyskusja na temat przygotowania stanowiska w sprawie proponowanych zmian w ewaluacji nauk społecznych. W wyniku dyskusji postanowiono, że Prezydium wstrzyma się ze sformułowaniem takiego stanowiska dopóki nie pojawi się konkretna ministerialna propozycja zmian systemu ewaluacji. Prof. Emanuel Kulczycki zauważył, że głos Komitetu powinien być zaangażowany, ale i pozytywny – należy pokazywać i podpowiadać dobre praktyki. Prof. Dominik Antonowicz zgodził się, że Komitet nie powinien podejmować stanowisk w odniesieniu do medialnych doniesień. Prof. Ewa Okoń-Horodyńska przypomniała, że Komitet zawsze odcinał się od zajmowania politycznych stanowisk.

Następnie przystąpiono do dyskusji i głosowania nad przyjęciem uchwały o powołaniu dodatkowych członków Komitetu Naukoznawstwa PAN. Przewodnicząca Komitetu, Prof. Agnieszka Olechnicka, oraz Prof. Krzysztof Leja i Prof. Joanna Wolszczak-Derlacz przedstawili kandydatury nowych członków: Prof. dr hab. Roberta Ciborowskiego (Uniwersytet w Białymstoku), Prof. dr hab. dr h.c. Wojciecha Czakona (Uniwersytet Jagielloński) oraz Dr hab. Joanny Golińskiej-Pilarek, prof. UW (Uniwersytet Warszawski). W wyniku głosowania, w którym wzięło udział 9 głosujących, wszystkie trzy kandydatury zostały jednogłośnie przyjęte.

Kolejnym punktem zebrania była dyskusja na temat usuwania nieaktywnych osób z listy członków Komitetu. Ustalono, że Prezydium będzie prosić te osoby o rezygnację.

Następnym omawianym tematem była sytuacja czasopisma Zagadnienia Naukoznawstwa. Prof. Urszula Żegleń przedstawiła trudności związane z brakiem finansowania i nieobecnością czasopisma na liście ministerialnej. Prof. Żegleń stwierdziła, że dopóki może starać się o finansowanie w ramach uczelni, będzie przygotowywać kolejne zeszyty, ale chętnie oddałaby redakcję młodszemu zespołowi. Prof. Agnieszka Olechnicka zaznaczyła, że publikowanie artykułów wstecz nie jest atrakcyjne dla naukowców. Prof. Emanuel Kulczycki podkreślił, że zamknięcie czasopisma byłoby stratą, jednak bez środków na skład i korektę trudno wydawać pismo. Prof. Antonowicz wyraził wątpliwość co do możliwości zebrania wystarczającej ilości tekstów na cztery numery rocznie, zauważając, że publikacją będą zainteresowane tylko osoby, którym nie zależy na punktach. Dodał jednak, że jeśli decyzją Komitetu będzie podtrzymanie wydawania czasopisma, jego zespół zobowiązuje się do wkładu publikacyjnego.

Po zakończeniu spotkania Prezydium rozpoczęła się część organizacyjna Posiedzenia Plenarnego Komitetu Naukoznawstwa PAN. Przewodnicząca powitała przybyłych, zarówno tych obecnych na miejscu, jak i uczestników online. Pierwszym punktem programu było

wręczenie „Honorowego Uznania” Prof. dr hab. Urszuli Żegleń jako wyraz szacunku dla dorobku naukowo-badawczego i organizacyjnego Pani Profesor oraz zaangażowania na rzecz działalności Komitetu Naukoznawstwa PAN i całokształtu prac badawczych związanych z naukoznawstwem.

Następnie Sekretarz Naukowa, Dr Kamila Lewandowska, omówiła projekt Regulaminu KN PAN na kadencję 2023-2026. Prof. Andrzej Kraśniewski zgłosił poprawkę, zaznaczając, że uchwała nie może zawierać informacji o wynikach głosowania. Następnie odbyło się głosowanie, w którym udział wzięło 20 osób; regulamin został przyjęty jednogłośnie (20 głosów na „tak”).

Sekretarz Naukowa przedstawiła także sprawozdanie z działalności Komitetu, po czym odbyła się dyskusja na temat promocji KN PAN. Omówiono różne działania promocyjne, takie jak zamieszczenie biogramów i zdjęć Członków na stronie KN PAN, publikacja artykułu o KN PAN w Forum Akademickim oraz aktywność w mediach społecznościowych. Wysunięto również propozycję udostępniania nagrań wykładów i filmików o działalności KN PAN w mediach społecznościowych. Przewodnicząca Komitetu zauważyła, że prowadzenie profili w mediach społecznościowych i nagrywanie posiedzeń wymaga dodatkowych środków, dlatego obecnie priorytetem jest rozwój strony internetowej. Zachęciła wszystkich do przesyłania gotowych postów i informacji, które będą publikowane na stronie. Poruszono również kwestię wspólnego budżetu reprezentacyjnego. Prof. Michał Kokowski podkreślił, że koszty tego typu powinny być pokrywane przez PAN, a nie przez jednostki macierzyste Członków Komitetu. Przewodnicząca poinformowała, że obecnie Komitet dysponuje środkami jedynie na wynagrodzenie dla Sekretarza Technicznego.

Kolejnym punktem programu były sprawozdania Przewodniczących Zespołów zadaniowych. Prof. Emanuel Kulczycki, Przewodniczący Zespołu Otwartej Nauki i Komunikacji Naukowej, przedstawił ustalenia ostatniego spotkania Zespołu oraz zapowiedział organizację merytorycznej części kolejnego posiedzenia KN PAN, które skupi się na wykorzystaniu otwartych danych badawczych w ocenie działalności naukowej. Prof. Kulczycki podkreślił aktualność tematyki w kontekście niedawno podpisanej Barcelońskiej Deklaracji na rzecz otwartych informacji w nauce. Dodatkowo wspominał o nadchodzącej konferencji BazTech’u oraz inicjatywie przeprowadzenia ankiety przez Prof. Małgorzatę Kowalską-Chrzanowską wśród uczestników na temat otwartych baz danych.

Prof. Joanna Wolszczak-Derlacz zrelacjonowała przebieg spotkania Zespołu Naukometrii i Wskaźników w Nauce. Zespół postanowił skoncentrować się na ocenie czasopism oraz na ewaluacji pracowników i jednostek naukowych. Spotkania Zespołu będą odbywały się regularnie, raz w miesiącu.

Prof. Krzysztof Leja, Przewodniczący Zespołu Zarządzania i Instytucjonalizacji Nauki oraz Prof. Agnieszka Olechnicka, Przewodnicząca Zespołu Polityki Naukowej i Innowacyjnej ogłosili plany organizacji spotkań zespołów w późniejszym terminie.

Ostatnim punktem części organizacyjnej spotkania było omówienie wolnych wniosków. Prof. Emanuel Kulczycki zgłosił postulat zorganizowania konwersatorium w 2025 roku, które będzie upamiętnieniem 100-lecia wydania kluczowego tekstu Floriana Znanieckiego

„Przedmiot i zadania nauki o wiedzy”. Komitet postanowił złożyć wniosek do Polskiej Akademii Nauk o sfinansowanie tego wydarzenia, mając na celu promowanie polskiego dziedzictwa naukoznawczego.

Po części organizacyjnej odbyła się część merytoryczna poświęcona tematowi: „Przemiany nauki w erze technologicznego boomu: wpływ rozwoju technologii na procesy badawcze i komunikację naukową”. Podczas spotkania wystąpili zaproszeni Goście: dr hab. Dominik Batorski z Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) UW oraz dr inż. Marek Kozłowski, kierownik AI LAB w Ośrodku Przetwarzania Informacji PIB.

W prezentacji pt. „Sztuczna inteligencja w służbie nauki, czy nauka w służbie AI? Nowe odkrycia, etyczne wyzwania i przyszłość komunikacji naukowej”, Prof. Dominik Batorski omówił kluczowe aspekty związane z wykorzystaniem sztucznej inteligencji (AI) w działalności naukowej. Podkreślił różnice między tradycyjnym programowaniem a uczeniem maszynowym, szczególnie zwracając uwagę na głębokie uczenie się, które wykorzystuje wielowarstwowe sieci neuronowe do rozpoznawania obiektów. Prof. Batorski poruszył temat rewolucji w modelach językowych, związanych z nowym rodzajem architektury sieci stosowanych w przetwarzaniu języka (transformery NLP). Modele językowe oparte na tych technologiach potrafią generować teksty, przewidując kolejne słowa na podstawie analizy dużych zbiorów danych. Prelegent zwrócił uwagę na wyzwania związane z halucynacjami modeli, które bez odpowiedniego kontekstu mogą generować nieprawdziwe informacje. Przedstawił także przykłady praktycznych zastosowań AI w nauce, takie jak generowanie nowych materiałów czy leków, ale zauważył również negatywne aspekty, takie jak inflacja treści naukowych generowanych przez modele językowe.

Dr inż. Marek Kozłowski przedstawił prezentację pt.: „Rewolucja LLMów: czas na polskie duże modele językowe i ich wszechstronne aplikacje”. Prezentacja dotyczyła działalności OPI PIB oraz funkcjonującego w jego ramach AI LAB. Dr Kozłowski omówił rozwój i zastosowanie modeli języka naturalnego (NLM) w różnych dziedzinach. Przedstawił ewolucję różnych typów modeli, takich jak modele reprezentacyjne i generatywne, oraz pokazał, jak są one wykorzystywane do zadań takich jak klasyfikacja dokumentów, analiza sentymentu, tłumaczenia i streszczenia tekstów. Przedstawił także podstawowe modele językowe dla języka polskiego, znane jako Qra, które zostały opracowane we współpracy między OPI a Politechniką Gdańską. Zaznaczył, jak ważna jest zarówno jakość, jak i ilość danych używanych do trenowania modeli, co ma bezpośredni wpływ na ich efektywność w różnych zadaniach.

Następnie odbyła się dyskusja nad tematyką poruszoną w prezentacjach. W dyskusji poruszono między innymi następujące kwestie:

- koszt korzystania z AI, szczególnie w kontekście energochłonności, oraz relacje między dużymi a małymi modelami w tym zakresie;
- aspekt oryginalności: czy treści tworzone przez algorytmy są wyłącznie odtwórcze?

WYDZIAŁ I. NAUK HUMANISTYCZNYCH I SPOŁECZNYCH

- brak wykorzystania polskich źródeł przez AI, które bazuje głównie na języku angielskim, co prowadzi do braku w wynikach wyszukiwania istotnych postaci polskiej nauki;
- kwestie etyczne: problem pisania wniosków grantowych przez AI, ryzyko zwiększania nierówności w nauce między użytkownikami i nie-użytkownikami AI;
- relacje między człowiekiem a maszyną w kontekście podejmowania decyzji w gospodarce.

Po dyskusji Przewodnicząca Komitetu, Prof. Agnieszka Olechnicka, zakończyła posiedzenie. Termin kolejnego posiedzenia wyznaczono na 22 listopada 2024 r.

protokół sporządziła Kamila Lewandowska